

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

30E JAARGANG

DONDERDAG 27 SEPTEMBER 1945

No. 1481

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
M. F. J. Cool (Redacteur-Secretaris).*

H. W. Lambers — Adjunct-Secretaris.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het blad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties.

Adreswijzigingen op te geven aan de administratie.

*Administratie: Nieuwe Binnenweg 175a, Rotterdam (C).
Telefoon 38340. Giro 8408.*

*Aangeteekende stukken aan het Bijkantoor Museumpark,
Rotterdam (C.).*

*Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Fa. H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam. (Tel. 69300, toestel 6).*

INHOUD.

	Blz.
In memoriam Mejuffrouw <i>Mr. E. W. Hoetink</i>	122
Prijzen en lenen door <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	122
Vrije en geleide economie in Amerika en Engeland door <i>Mr. Dr. A. A. van Rhijn</i>	125
De toestand van onze fiscale apparatuur door <i>Dr. B. Schendstok</i>	128
Aanteekeningen:	
Rusland na den oorlog	128
Geld- en kapitaalmarkt	129
Statistieken:	
Voornaamste posten in duizenden guldens van De Nederlandsche Bank	129
Bericht van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland te Rotterdam	130
Publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut	130

DEZER DAGEN

bezoekt H.M. de Koningin Rotterdam. Bijna even verheugend als het bezoek, was het daarvoor gekozen tijdstip, dat het overbodig maakte het werk opnieuw te onderbreken. Van werken immers, zal het moeten komen; vandaar ook, dat de voornaamste zorg van velen is, aan of in een auto te komen. Alleen iemand, die daarin zit, doet belangrijk werk. Spoedig echter komen er weer, drie

nieuwe letters R(ijks) D(irectoraat) M(otorrijtuigen), die onschuldigen van geest al voor een afkorting van Rotterdamsche Droogdok Maatschappij hebben versleten; dan zal het uit zijn voor hen, die het stadium van spelen met wagentjes nog niet te boven zijn. Of doen alle auto's, die 's avonds over de wegen snellen, overwerk in 's lands dienst?

Buitenslands gaat ook nog niet alles op wieltjes. De Engelsche Regeering, diep in de zorgen over het binnenslandsche huisvestingsprobleem — om te zwijgen over de zorg, omtrent de wijze, waarop Rusland zich op den Balkan een thuis inricht —, heeft het bestek van het Joodsche nationale tehuis in Palestina aan de Vereenigde Naties overgedragen. Ook elders moet men zich in woonruimte beperken: Generaal Franco heeft zijn buitenverblijf Tanger moeten opgeven.

In eigen huis wordt in Engeland stevig aangepakt: niet alleen door werken, doch ook door sparen. Gedurende den oorlog is de overheidsfinanciering gesteund door een bedrag van £ 3.652 miljoen aan vrijwillige kleine besparingen; 49 % van de financieele oorlogslasten is uit belastingen en besparingen opgebracht. Daarvoor is beslag gelegd op 42 % van het aan personen toevloeiende nationale inkomen. Thans is een „Thanksgivingweek savings campaign” ingezet, met als nationaal einddoel £ 500 miljoen, dat is het begrotingstekort voor dit jaar. In drie dagen werd in Londen £ 82 miljoen ingelegd bij een voorgesteld doel van £ 125 miljoen. Intusschen gaan in Washington de besprekingen tusschen Amerikaansche en Engelsche financieele deskundigen voort; niet alleen Engeland wacht met spanning op den afloop der onderhandelingen.

Er hapert echter iets aan den hoorn des overvloeds. Niet alleen, dat de verbeide credieten niet zoo vlot als gehoopt naar buiten rollen, er zijn ook interne moeilijkheden. Het aantal stakingen in de V.S. neemt hand over hand toe. De Fordfabrieken hebben 50.000 man ontslag aangezegd, met de klacht, dat in twee en een halve maand minder automobielen zijn geproduceerd dan in 3 uur normale productie mogelijk zou zijn geweest. Ook de algemeene productie-index daalt. Daartegenover staan gunstige punten. President Truman heeft een programma ontvouwd voor de „reconversion”.

Oud-Minister Morgenthau heeft, helaas niet meer ex officio, een zachtmoedige houding tegenover de schuldenaren aanbevolen en meer dan een miljoen soldaten, alleen reeds uit West-Europa, keerden naar huis. Tegelijk is, volgens de „Daily Express”, de „grootste uitverkoop van alle tijden” door de V.S. begonnen.

Het overbodige oorlogsmateriaal, ter geschatte waarde van f 250 tot f 375 milliard wordt verkocht. Daarbij is gebleken, dat de Amerikaansche Regeering momenteel tusschen de 20 en 25 pCt. van de totale productiecapaciteit bezit; zij wil echter zoo spoedig mogelijk ophouden een ondernemer van Amerikaansch formaat te zijn. De zoo juist ingestelde Verificatiecommissie Aankopen Buitenland (roepletters V A B) kan meteen koopjes halen.

IN MEMORIAM MEJUFFROUW Mr. E. W. HOETINK.

Bij de herdenking van de Septemberdagen van 1944 past het ook hen te gedenken, die het slachtoffer werden van het ijlings naar Duitsland overbrengen van die gevangenkampen, waar men reeds leefde met de hoop op directe bevrijding. Onder hen, voor wie de kans op bevrijding daardoor noodlottig werd, bevond zich ook Mejuffrouw Mr. E. W. Hoetink.

In Augustus 1944 was zij gevangengenomen en naar Vught gebracht. Door haar overbrenging naar een gevangenkamp in Duitsland verloren degenen, die voor haar bevrijding werkten, elk spoor. En thans moet worden aangenomen, dat zij in Februari van dit jaar in het kamp Ravensbrück aan uitputting en typhus is bezweken.

Mejuffrouw Hoetink was een dienseresse van den Staat met groote begaafdheden. Ir. S. Louwes, Directeur-Generaal van de Voedselvoorziening, getuigde van haar, dat zij „de ziel van de organisatie van het bedrijfsleven op het gebied der voedselvoorziening” was geweest.

De lezers der „E.-S.B.” zullen haar vooral herinneren als de schrijfster van een reeks bij uitstek heldere artikelen over de ontwikkeling van de verticale bedrijfsorganisatie op het gebied der voedselvoorziening, waarin een nieuw en stekelig onderwerp kalm werd ontward. De redactie herdenkt daarenboven met waardeering de stipte wijze, waarop zij beloften gestand deed.

Het omkomen van Mejuffrouw Hoetink bewaarheidt helaas eens te meer het woord, dat het zwaarste lidteken, dat Nederland uit den oorlog behoudt, het verlies is van vele energieke en karaktervolle persoonlijkheden. Als zoodanig, als karaktervol en energieek, zal zij in herinnering blijven bij hen, die haar kenden.

PRIJZEN EN LONEN.

De prijsvorming is de reguleur van de productie. De markt, waar de prijzen worden gevormd, is het evenwichtsorgaan van het economisch leven. Zo hebben wij het geleerd, zo hebben wij het leren afleiden met strenge logica.

Wanneer de vraag de productie overtreft, zo gaat de leer voort, dan stijgt de prijs. Zodra de prijs stijgt boven de kosten, waartegen een toe te voegen hoeveelheid kan worden voortgebracht, wordt de productie uitgebreid. De prijsstijging doet de achtergebleven productie zich aanpassen aan de vraag.

Heden ten dage en hier te lande overtreft de vraag naar menig artikel de productie. De prijs wordt echter van overheidswege beheerst, prijsstijging wordt verhinderd. Men houdt menige prijs beneden de kostprijs van de toe te voegen hoeveelheden, wellicht zelfs van de initiale doses. De reguleursfunctie van de prijsvorming is dan uitgeschakeld.

Voor den oppervlakkigen beschouwer is dit aanleiding tot felle kritiek op de politiek der prijsbeheersing. Zolang de prijzen worden gehandhaafd beneden kostenpeil, zo zeggen de critici, blijven er werkloosheid en schaarste. Geef ons lonende prijzen, aldus deze stemmen, en er komen werkgelegenheid en goederenaanbod; twee elementen om de moeilijkheden van deze tijd te boven te komen.

Zij, die de prijzen naar de momentele productiekosten willen geregeld zien, stellen het wel zéér simplistisch. Zij vergeten, dat alle elementen van de kostprijs nog in beweging zijn na de ruwe verstoring van orde en evenwicht in het laatste halfjaar van de oorlog. Het kostenpeil is op het ogenblik nog zeer hoog, tengevolge van de geringe productiviteit van de arbeid als nasleep van de ontwrichting. Het is nog zeer hoog, tengevolge van de schaarste aan talrijke grondstoffen en andere benodigdheden, die slechts tegen hoge prijzen kunnen worden verkregen.

Past men de prijzen aan de kosten van het ogenblik aan, dan moet men drastisch verhoogde prijzen vaststellen, bestemd om binnen afzienbare tijd sterke dalingen te vertonen. Zolang de prijzenog hoog zijn, noopt de stijging van de kosten van levensonderhoud tot verhoging van lonen, aldus nieuwe verhoging van de productiekosten veroorzakend. De bekende spiraal der prijsverhogingen gaat zich dan vertonen, totdat de verwachte dalingen gaan intreden en zich eveneens spiraalsgewijze gaan doorzetten, evenwel met alle spanningen en scheeftrekkingen, die het economisch leven tussen 1930 en 1936 hier te lande zo danig hebben ontwricht.

In het zicht van verwachte prijsdalingen op de internationale markten, zodra de tegenwoordige schaarste zal zijn overwonnen en het vervoer weer normaal functioneert; met de zekerheid van stijging van de arbeidsproductiviteit, naarmate ons land zich van de gevolgen van uitputting, beroving en oorlogsgeweld zal hebben hersteld, tracht men een prijspeil te handhaven, dat voor het ogenblik wellicht te laag is, maar dat in de toekomst het economisch leven in evenwicht zal kunnen brengen en houden. Dit acht men wel de offers waard, die in het heden moeten worden gebracht om met een te laag prijspeil toch in de behoeften aan levensonderhoud en werkgelegenheid te voorzien.

Ter schatting van het prijsniveau, hetwelk men thans wil handhaven, zal het dus nodig zijn, een prijspeil te benaderen, waarbij in de toekomst een evenwichtig economisch leven kan worden verwacht.

Het lijkt een grove speculatie, zulk een toekomstig prijsniveau te benaderen. Inderdaad verkeert men ten opzichte van de toekomstige ontwikkeling van de wereldprijzen geheel in het onzekere. Maar wat men wel kan doen, is de verhouding te bepalen tussen het binnenlandse en het buitenlandse prijsniveau en tussen het binnenlandse prijspeil en zijn voornaamste elementen, ten einde de binnenlandse prijselementen te leren kennen, welke met later gegeven buitenlandse indices in evenwicht zijn.

Wij hebben een poging gedaan, deze verhoudingen, en daardoor ook tot op zekere hoogte en onder bepaalde voorwaarden het toekomstige prijspeil, te benaderen. Daarbij stellen wij ons voor, dat het huidige intermezzo van moeizame hervinding van normale verhoudingen, van bijzondere duurte door schaarste en van geringe arbeidsproductiviteit door vernieling, roof en veroudering der outillage en door geestelijke en zedelijke achteruitgang van een aantal werkkrachten, is afgesloten en dat we dus enige tijd (maanden of jaren?) verder zijn, levend onder verhoudingen, die meer dan de huidige zijn geconsolideerd.

Als voorwaarden voor een evenwichtig prijsniveau hebben wij gesteld:

- a. de prijzen der goederen dekken de kosten, nodig voor de productie ervan;
- b. de lonen, onder die kosten begrepen, stellen bij de geldende prijzen in staat tot het onderhouden van een gezin van normale samenstelling en tot volledige reproductie van de benodigde arbeidskracht;
- c. de prijzen zijn in overeenstemming met de geldomloop;
- d. de overheidsrekeningen vertonen niet duurzaam tekorten, welke door geldcreatie moeten worden gedekt.

De voorwaarden c en d voorshands buiten beschouwing latende, ten einde die naderhand ter toetsing van de resultaten ter hand te nemen, bepalen wij ons eerst tot de voorwaarden a en b.

Voorwaarde a interpreteren wij zoodanig, dat wij de prijzen der goederen gelijkstellen aan de kostprijzen, waarin begrepen kapitaalrente, risicopremie en beloning van de organiserende arbeid van de leiders der ondernemingen. De kosten van het levensonderhoud zijn dus gelijkgesteld aan de productiekosten van het goederen-

pakket, nodig voor levensonderhoud. Deze productiekosten bestaan uit geïmporteerde goederen, loon en rente. Alle andere-kosten lossen zich weer op in deze drie elementen.

De kosten van het levensonderhoud van een arbeidersgezin, herleid tot een bedrag per arbeidsuur, zijn, wanneer men de hoeveelheid benodigde importgoederen, arbeidskracht en kapitaalprestaties stelt op resp. a, b en c en de prijzen daarvan op resp. m, n en o, te stellen op $ma + nb + oc$.

Op grond van voorwaarde b stellen wij nu, dat de arbeider met zijn loon dit levensonderhoud kan kopen. Derhalve kan men zijn uurloon n gelijkstellen aan de kosten van het levensonderhoud, ergo

$$n = ma + nb + oc$$

Absolute cijfers staan ons niet ter beschikking. Wel kunnen wij hier werken met verhoudingsgetallen. De prijzen der importgoederen zullen ten opzichte van 1939 vermoedelijk duurzaam zijn gestegen: de vaststelling van een dollarkoers, die $\pm 40\%$ hoger ligt dan die van 1939, maakt deze prijsverhoging onontkoombaar. Men kan deze stijging stellen op $p\%$ en dus de prijzen der importgoederen aannemen op $\frac{100+p}{100}$ maal de prijzen van 1939. Stelt men $\frac{100+p}{100} = P$, dan is dus de prijsindex van het importgoed P maal de prijsindex 1939.

Op dezelfde wijze stelt men een nominale loonstijging — prijsstijging van importgoed tendeert uiteraard tot loonsverhoging — van $q\%$, gevende een loonindex van $\frac{100+q}{100}$ of Q maal de loonindex 1939.

En, al is de betekenis ervan vaag, ook ten aanzien van het element rente zouden wij een verandering met $r\%$ kunnen aannemen, waardoor de prijs van dit element R maal zo hoog zou zijn als in 1939.

Voorts zijn wij enigszins geïnformeerd omtrent de loonquote. Sedert namelijk, op grond van het onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek naar de invloed van het arbeidsloon op de kostprijs der producten, de geaccumuleerde loonquote op 50% werd geschat, is door rationalisatie en mechanisatie de arbeidsproductiviteit aanzienlijk verhoogd, maar tevens stegen productie en levenspeil, zodat men niet ver zal mistasten, als men de geaccumuleerde loonquote ook voor 1939 in de buurt van de 50% zoekt. Op het ogenblik, nu de arbeidsproductiviteit ernstig beneden peil is, zal de geaccumuleerde loonquote wel aanzienlijk hoger liggen. Maar onze berekeningen gelden niet de overgangperiode, doch de tijd van consolidatie. Er is ons inziens geen enkele reden om aan te nemen, dat de arbeidsproductiviteit van vóór den oorlog niet zal worden herwonnen. De mensen zijn niet duurzaam aangetast: na overwinning van de lichamelijke en geestelijke achteruitgang, na zuivering van het geld en van de zeden, behoeven zij niet minder te zijn dan voorheen. De mechanische hulpmiddelen voor de productie zullen weer in voldoende mate ter beschikking komen; mocht onze eigen kapitaalkracht ontoereikend zijn, dan zullen de rijkere landen, welke kapitaalgoederenindustrie afzet zoekt, ons daarin wel tegemoetkomen. Onze productie zal wellicht niet zó kapitaalintensief zijn als die van landen, welke niet of veel minder dan wij door den oorlog hebben geleden; wij zullen dus misschien relatief achterstaan bij landen, wien wij tevoren de loef afstaken, maar dat wij ook absoluut ongunstiger zullen werken dan voorheen, dat wil er bij ons niet in.

Wij nemen dus aan, dat de loonquote na de huidige moeizame aanpassingsperiode weer ongeveer gelijk zal zijn aan die van 1939, dus ongeveer 50%. Wij duiden deze loonquote in onze formule aan met de letter b.

Wat de factoren a en c betreft tasten wij in het duister. Hoe groot de invloed van de importprijzen is op het prijsniveau hier te lande, vermogen wij niet te benaderen. Deze invloed is immers niet eenvoudigweg te meten met

de ingevoerde waarde, daar ook de offerte van importgoederen, welke niet tot invoertransacties leidt, en evenzeer de prijsvorming bij uitvoer of poging tot uitvoer, invloed uitoefent op het prijspeil in het binnenland. Hier moeten wij onze toevlucht nemen tot een kunstgreep, die ons een fout doet maken, welke wij naderhand zullen trachten te herstellen. Die kunstgreep is, dat wij alle bestanddelen van de productiekosten, die zich niet in lonen oplossen, beschouwen en behandelen als één enkele groep en dat wij aannemen, dat die groep, wat de prijsbeweging betreft, zich geheel gedraagt als het element importgoed, hetwelk een aanzienlijk deel van die groep uitmaakt. Wij zijn ons volkomen bewust, daarmee een fout te maken, zelfs een principiële fout, maar die nemen wij voorlopig op de koop toe, ten einde haar straks te corrigeren. Bij een loonquote van b bedraagt de quote der „andere kosten” $1-b$.

Indien nu b wordt gesteld op ongeveer $\frac{1}{2}$ en b en $1-b$ dus vrijwel aan elkaar gelijk kunnen worden gesteld, kunnen wij de kosten van het levensonderhoud, hierboven bepaald op $ma + nb + oc$, uitdrukken in de hierboven gevonden verhoudingsgetallen, aldus:

$$Qb + P(1-b)$$

Ons land is verarmd. Voor een ieder is dientengevolge het levensonderhoud een kleiner goederenpakket geworden dan vóór de oorlog. Stellen wij de noodzakelijke verobering van het arbeidersgezin ten opzichte van 1939 op $S\%$, dan koopt de arbeider voor zijn loon thans $\frac{100-S}{100}$ of S maal zoveel goederen als in 1939.

Hieruit volgt, in verband met het voorgaande, de betrekking

$$Q = S \{ (Qb + P(1-b)) \}$$

Deze formule kan worden herleid tot:

$$Q = P \frac{(S-Sb)}{1-Sb} \quad (1)$$

$$S = \frac{Q}{P - b(P-Q)} \quad (2)$$

$$P - b(P-Q) = \frac{Q}{S} \quad (3)$$

Formule (1) geeft aan, welke wijziging het nominale loonpeil moet ondergaan bij een gegeven prijsverandering van importgoederen, een gegeven loonquote in de productiekosten en een bepaalde verandering van het levenspeil.

Formule (2) geeft aan, welke verandering van het levenspeil bij een gegeven prijsverandering van importgoederen en een gegeven loonquote voortvloeit uit de vaststelling van het nominale loon op een bepaald niveau.

Formule (3) geeft aan de verandering van de kosten van het levensonderhoud bij een gegeven loonquote, een bepaalde verandering van het levenspeil en gegeven wijzigingen in de importprijzen en de loonvoet.

De betekenis van deze formules is duidelijk. Zij zijn echter niet voor praktisch gebruik geschikt, zolang de fout, die wij zoëven hebben gesignaleerd, niet is hersteld. Die fout is — wij brengen dat nog even in herinnering —, dat wij de ontwikkeling van alle „overige” kosten evenredig hebben gesteld met de importprijzen. Het absurde hiervan spreekt duidelijk, indien men zich realiseert, wat hiervan het gevolg zoude zijn. Men herinnere zich, dat wij zijn uitgegaan van een veronderstelde daling van het levenspeil van den arbeider, welke moet corresponderen met een nominale loonstijging, die procentueel geringer is dan de verhoging van de importprijzen. De kosten van het levensonderhoud stijgen dus relatief minder dan de importprijzen. Zou de rente, die wel het voornaamste bestanddeel der „overige” kosten uitmaakt, evenredig aan de importprijzen stijgen, dan zou dit een absolute stijging betekenen van de rente in realia, iets wat niet alleen strijdig is met alle begrippen van recht-

vaardigheid, maar evenzeer met alle redelijke verwachtingen.

Om deze fout te herstellen hebben wij een specifieke berekening gemaakt van de ontwikkeling van de kosten van het levensonderhoud, vergeleken bij 1939, bij verschillende gestelde importprijzen en verschillende gestelde loonniveaux, een berekening in de trant van die, welke wij in „De Economist” van November 1933, onder de titel „Het Loononderzoek van het C. B. S.”, hebben gepubliceerd ten aanzien van de toentertijd door devaluatie verwachte stijging van het consumptieve prijspeil. De uitkomst van die berekeningen hebben wij vergeleken met die van formule (2), welke zich het beste voor de vergelijking leende. De verschilreeksen, die uit deze vergelijking resulteerden, hebben ons in staat gesteld, aan formule (2) enige corrigerende termen toe te voegen.

Alvorens deze corrigerende termen aan te geven, dienen wij ons te verantwoorden ten aanzien van de in de specifieke berekening verwerkte kostenbestanddelen. De loonquote is in die berekeningen telkens het loonelement in de productiekosten van het betrokken goed. Soms is de geaccumuleerde loonquote voor de bedrijfskolom gebruikt, in andere gevallen is, zoowel bij de schatting van de prijsverandering van het goed zelf als bij die van grondstoffen, hulpstoffen en duurzame productiemiddelen, de specifieke loonquote in de berekening opgenomen. Voor grondrente is aangenomen, dat de stijging aanzienlijk geringer zal zijn dan van het loon. Ten aanzien van de stedelijke grondrente gronden wij dit op de verarming, die de vraag naar nieuwe bouwgrond voor woningstichting allicht zal remmen; wat de pacht van cultuurgrond betreft, hebben wij in aanmerking genomen, dat in 1939 het agrarische bedrijf nog in sterke mate steun nodig had, zodat de nominale pacht boven de werkelijke lag en dit verschil door de prijsverandering kan worden ingelopen. Wat eindelijk de rente aangaat, hebben wij de rentevoet op het niveau van 1939 onveranderd aangenomen en de kapitaal-som, waarover de rente is berekend, verhoogd tot het algemene binnenlandse prijspeil. Vervolgens hebben wij het percentage der op de productiekosten drukkende belastingen gesteld op het dubbele van 1939; daar dat dubbele percentage op verhoogde kosten wordt toegepast, stijgt deze last met meer dan 100%. Op grond van schattingen en calculaties is deze begroting van lastenverzwaring verantwoord geacht. En tenslotte hebben wij aangenomen, dat de verwachte stijging der import- (en export-) prijzen zal kunnen leiden tot vermindering van de landbouwsteun.

De schatting van de rentelast, evenredig aan het algemene binnenlandse prijsniveau, zal wellicht verwondering wekken. Men zal opmerken, dat de rentetrekker zodoende geen deel heeft in de algemene verarming. Deze opmerking ware onjuist. De factor rente toch is het element rente in de kostprijs van de productie, niet het deel van het nationale inkomen, dat aan den kapitaalbezitter toevalt. In laatstgenoemd deel is tevens begrepen die rente, welke op grond van oude contracten wegens vroegere kapitaalverschaffingen wordt vergoed, terwijl in de rente als kostenelement slechts die rente is opgenomen, welke als noodzakelijk deel van de productiekosten over het voor de productie thans benodigde kapitaal wordt berekend. Aangenomen, dat de personele verdeling van het nationale inkomen door de kapitaalvernietiging, en de daarmee corresponderende reorganisaties en déconfituren, alsmede door vermogensheffingen en andere belastingen terdege zal worden herzien, mag men wel verwachten, dat de kapitaalbezitter zeker zijn aandeel in de verarming zal hebben te dragen.

Na deze verantwoording keren wij terug tot de corrigerende termen, welke wij aan formule (2) hebben toe te voegen. De correctie is vereist, ten dele wegens het evenredig stellen met de importprijzen van kostenbestanddelen, welke in veel geringere mate zullen stijgen dan die

importprijzen, anderdeels wegens de verwachte verlaging van de landbouwsteun. De eerste groep maakt de correctie afhankelijk van de stijging van de importprijs, de tweede groep maakt haar afhankelijk van het écart tussen buitenlands en binnenlands prijsniveau, ofwel tussen importprijzen en loonniveau. Wij hebben de correctie gecalculleerd op $0,00022 p + 0,00093 (p-q)$, hetgeen herleid tot de door ons gebezigde waarden van de overeenkomstige hoofdletters, uitkomt op $0,115 P - 0,093 Q - 0,022$.

De formule wordt zodoende:

$$S = \frac{Q}{P-b(P-Q)} + 0,115 P - 0,093 Q - 0,022.$$

Deze formule geeft, voor verschillende veronderstelde waarden van P en Q en een waarde van $b = \frac{1}{2}$, de volgende waarden van S:

$$b = 0,5$$

		$\begin{matrix} Q \rightarrow \\ P \downarrow \end{matrix}$	1,60	1,45	1,30	1,15	1,—
P Index importprijzen	1,90	1,962	0,927	0,888	0,844	0,793	
	1,75	0,986	0,954	0,911	0,866	0,814	
	1,60	1,013	0,978	0,936	0,891	0,838	
	1,45	1,045	1,010	0,969	0,922	0,868	
	1,30	1,082	1,047	1,006	0,959	0,904	
	1,15	1,125	1,090	1,050	1,003	0,948	
	1,—	1,175	1,142	1,103	1,056	1,—	
		Q Index loonpeil					

Deze tafel, die rechtstreeks de noodzakelijke versobering aangeeft, resulterende uit een bepaalde verhouding tussen importprijzen- en loonstijging, maakt het ook mogelijk, door interpolatie het loonpeil te bepalen, dat bij een bepaald importprijzenniveau een zekere versobering geeft. Neemt men bijv. een versobering van 10% als noodzakelijk aan, dan kan men interpolerend vaststellen, dat bij een loonquote van 0,5 en een stijging van de importprijzen met 90% een nominale loonsverhoging nodig is met 35%, en dat die loonsverhoging bij importprijzenstijgingen van resp. 75, 60 en 45% achtereenvolgens 26, 18 en 9% moet bedragen.

De stijgingspercentages van de kosten van levensonderhoud zijn bij de hier veronderstelde verhoudingen resp. 50, 40, 31 en 21.

Dit alles — het zij ten overvloede herhaald — onder de gestelde voorwaarde, dat de productiviteit van de arbeid op gelijk niveau ligt als in 1939. Blijkt deze groter te zijn, dan liggen de verhoudingen natuurlijk gunstiger, dan kan de versobering geringer zijn of wellicht geheel overbodig blijken.

De meeste lezers zullen met kennisneming van dit resultaat de lezing van dit artikel willen beëindigen. Wij zullen hun aandacht niet lang meer vasthouden, al weten wij ons verplicht, in herinnering te brengen, dat wij nog slechts de in de aanvang gestelde voorwaarden a en b hebben onder het oog gezien, zonder onze berekeningen te toetsen aan voorwaarden c en d. Laat ons den geïnteresseerden lezer geruststellen, dat verdere calculaties hebben uitgewezen, dat, indien de geldsanerings- en belastingheffingsplannen aan de verwachtingen beantwoorden, ook de voorwaarden c en d kunnen worden vervuld.

Rest ons nog de mededeling, dat wij bij dit onderzoek en zijn zeer omvangrijke berekeningen gewaardeerde steun en bijstand hebben ondervonden van den heer P. G. Ridder, econ. drs.

VRIJE EN GELEIDE ECONOMIE IN AMERIKA EN ENGELAND.

In Amerika.

Vijftien jaar geleden werd Amerika door een enorme crisis overvallen. Met ongeveer 15 miljoen werklozen was het land niet ver van den economischen afgrond. Roosevelt heeft toen ingegrepen met zijn „New Deal“-politiek. Het drie R's-program („Relief, Recovery, Reform“) deed zijn intrede. Wanneer men op het oogenblik met Amerikanen praat, dan blijkt wel, hoe ernstig de toestand destijds was. Eén der vakverenigingsleiders deelde mij met onverholten spijt mede, dat Roosevelt met zijn „New Deal“ destijds de positie van Wallstreet had gered. Vooral gedurende den oorlog is tegen de „New Deal“-politiek een scherpe reactie ingetreden. „New Dealer“ is haast een scheldwoord geworden. Het oude optimisme inzake de economische vrijheid is teruggekeerd. De oorlog heeft een enorme expansie gebracht. In een paar jaar tijds is de productie met niet minder dan 50 % gestegen. Er is nergens werkloosheid, de winsten zijn behoorlijk, de loonen hoog. Wat kan men nog meer begeeren? Wel wordt begrepen, dat men thans bij den overgang van de oorlogsproductie naar de vredesproductie een moeilijk proces moet doormaken, maar dat is allerminst een reden om leiding van de Overheid te vragen. Integendeel, „free enterprise“ moet een zoo ruim mogelijken armsgslag ontvangen om de vele nieuwe vraagstukken op te lossen.

Den hang naar vrije economie vindt men uiteraard in de eerste plaats in de kringen der ondernemers. Hier vooral richt men zich tegen bemoeienis der Overheid met de sociale verhoudingen. Ieder ingrijpen ten deze wordt al jaren, met een volkomen gebrek aan behoorlijk onderscheidingsvermogen, als socialisme en communisme aangemerkt en veroordeeld. Daarentegen wordt de Overheid wel te hulp geroepen, wanneer de invloed van trusts en kartellen moet worden gebroken om de vrije concurrentie te handhaven. Al komt in allerlei bedrijven monopolievorming voor, daarom moet men deze opvatting in ondernemerskringen toch niet zonder meer als schijnheiligheid aanmerken. De publieke opinie staat achter de anti-trust-wetgeving en deze werkt ook in ondernemerskringen door. Gedurende den oorlog zijn in Amerika zelfs plannen gemaakt om te komen tot een internationale overeenkomst tot het bedwingen der kartellen. De „New York Times“ van 15 Juni 1944 doet mededeeling van een voorstel van regeeringsdeskundigen tot het stichten van een internationaal bureau, waar alle kartellen moeten worden geregistreerd, en een internationaal gerechtshof, waar klachten kunnen worden aangebracht. Eén en ander zou in multilaterale overeenkomsten moeten worden uitgewerkt.

Ook in arbeiderskringen staat men meermalen huiverig tegenover een geleide economie. Bij het contact, dat ik met de oudste en grootste vakvereniging, de „American Federation of Labour“ had, kreeg ik nog al eens den indruk, dat de vakorganisatie bevreesd is, dat haar positie sterk zal worden beperkt, wanneer de Overheid sociale wetten stelt op het terrein, dat de vakorganisatie thans met de werkgevers regelt. In het licht van deze gegevens is het begrijpelijk, dat het streven naar „Social Security“, dat in Engeland zulk een enormen opgang maakt, in Amerika veel minder weerklank vindt. In Engeland werden van het zeer technische Beveridge-rapport niet minder dan 600.000 exemplaren verkocht. In Amerika verscheen in dezelfde jaren een rapport van de „National Resource Planning Board“, getiteld „Security, Work and Relief-policies“. Uit den titel blijkt reeds, dat het rapport een breeder terrein bestrijkt dan dat der sociale zekerheid. Voorts is het rapport moeilijk leesbaar. Amerikaansche couranten hebben erop gewezen, dat het rapport 5½ pond weegt en 400.000 woorden bevat! Maar, wanneer de publieke belangstelling op de sociale zekerheid was gericht geweest, dan had het rapport toch zeer wel een uitgangspunt kunnen zijn voor een nadere bespreking. Thans

beperkt de belangstelling zich voornamelijk tot de kringen der arbeiders en een deel der ambtelijke en wetenschappelijke wereld¹⁾.

Typisch voor den hartstochtelijken hang naar een vrije economie was in de oorlogsjaren de figuur van Eric A. Johnston, voorzitter van de Kamer van Koophandel in de Vereenigde Staten. Teneinde de banden tusschen Amerika en Engeland te versterken, bracht Johnston in 1943 een officieel bezoek aan Engeland. Volgens zijn ervaring gaan Amerika en Engeland voor het economisch leven van na den oorlog van geheel verschillende uitgangspunten uit: Amerika van „free enterprise assumptions“ en Engeland van „either government participation or monopoly bases“. Op verzoek van de Russische Regeering bezocht Johnston eenigen tijd later Rusland. Ook daar liet hij omtrent het Amerikaansche standpunt geen twijfel over. In de toespraak, die hij op een te zijner eere gegeven receptie heeft gehouden, zeide hij:

„You are the most state-minded and most collective-minded people in existence. We are the most private-minded and most individual-minded. And, gentlemen, make no mistake: we are determined to remain so“²⁾.

De opvattingen, die Johnston in zijn in 1944 verschenen publicatie „America unlimited“ heeft verkondigd, zijn representatief voor de huidige opvattingen der ondernemers in Amerika. Hij wijst erop, hoe de Amerikaan is: individualistisch en optimistisch, voortdurend strevend naar verandering en vooruitgang. Er moet zoo weinig mogelijk regeering zijn en zooveel mogelijk ruimte voor „free enterprise“, met risico en avontuur. De ondertitel van Johnston's boek luidt: „The case for a people's capitalism“. Dit volkscapitalisme brengt redelijke winsten voor den ondernemer mede, hooge loonen voor de arbeiders en lage prijzen voor den verbruiker. Daarmede is voor ieder een behoorlijk bestaan verzekerd. Een „planned security“ met een reeks van restricties en een keurslijf van bepalingen is dan niet meer noodig.

Er schuilt in deze geheele Amerikaansche beschouwing een enorm gevaar. Het zal den aandachtigen lezer reeds hebben getroffen, dat ik tot nu toe over het begrip conjunctuur heb gezweven. Ik moest dat tot nu toe wel doen, want in Amerika spreekt men daar liever niet over. Men streeft naar uitbreiding van het productie-apparaat, om de enorme afzetmogelijkheden, gevolg van de vernietigingen van den oorlog, zoo volledig mogelijk te kunnen benutten. Maar wat, indien op deze enorme expansie de terugslag volgt, die, en volgens economische wetmatigheid en volgens ervaring, te eeniger tijd is te verwachten? Men moet er niet aan denken, welke rampzalige gevolgen dat over de geheele wereld zou brengen! De conjunctuur in Amerika is nu eenmaal van overwegende betekenis voor den economischen voorspoed van Engeland en andere landen. Het zou wel tragisch zijn, wanneer nog een nieuwe crisisramp noodig zou zijn om Amerika te leeren, dat een vrije economie, die het reguleeren der conjunctuur verwaarloost, in zichzelf de krachten bergt, die haar te gronde richten.

In Engeland.

Bewoog de ontwikkeling in Amerika zich van de „New Deal“ naar de vrije economie, in Engeland valt omgekeerd een ontwikkeling van de vrije economie naar de geleide economie vast te stellen. Ik zie hierbij af van de bijzondere oorlogsomstandigheden, die op dit oogenblik naar de meening van ieder in Engeland een ingrijpen der Overheid noodig maakten. Waar het op aan komt is het feit, dat in Engeland ook voor normalen tijd de geleide economie wordt aanvaard³⁾.

¹⁾ Voor nadere gegevens moge ik verwijzen naar mijn artikel in het door mij samengestelde boekwerk „Nieuw Nederland“, Uitgever Querido, New-York, 1944.

²⁾ „Readers' Digest“, September 1944.

³⁾ Een samenvatting van gegevens daaromtrent bevat „Industry after the War, Who is going to run it?“, door Charles Medge, The Pilot Press Ltd., London 1943.

Reeds in de eerste oologsjaren begon dit duidelijk te worden. Door de industrie werd toen een ernstige poging gedaan om de geleide economie zelf te organiseren, met uitsluiting van de bemoeienis der Overheid. Een 120-tal vooraanstaande industrieelen publiceerden in November 1942 een manifest, dat zelfbestuur door de industrie beoogde. In dit manifest, getiteld: „Een nationale politiek voor de industrie”, wordt zoowel een sociaal als een economisch program ontwikkeld. Blijkens het sociaal program willen de 120 industrieelen de vakverenigingen met vertrouwen tegemoet treden en tot een nauwe samenwerking komen. In iedere onderneming zullen ondernemingsraden („Work Councils” en „Production Committees”) moeten worden ingesteld. Voorts zal iedere onderneming een code van plichten tegenover haar personeel moeten aanvaarden, betreffende de opleiding, arbeidsvoorwaarden, e.d. In het economisch program trekt vooral de aandacht de verdediging van groote maatschappijen en concerns, die over ruimere financiële hulpbronnen beschikken, meer aan research kunnen doen, efficiënter werken en daardoor betere arbeidsvoorwaarden kunnen aanbieden. Om hun sociaal en economisch program te kunnen doorvoeren moet, naar de meening der 120, de industrie worden gesplitst in bedrijfstakken en in iederen bedrijfstak een vereniging worden opgericht, terwijl een centrale vereniging, het geheel behoort te overkoepelen. De mogelijkheid wordt opengelaten, dat deze instanties van de Overheid de bevoegdheid tot het bindendverklaren van haar besluiten ontvangen. Hierbij zal de Volksvertegenwoordiging het laatste woord moeten spreken, terwijl de belangen van den kleineren ondernemer en van het publiek zullen moeten worden beschermd door een gerechtshof, dat eventuele klachten van die zijde in ontvangst zal nemen en berechten.

De 120 hebben met hun plannen weinig bijval gevonden. De titel van hun manifest: „Een nationale politiek voor de industrie”, zou beter kunnen luiden: „Een industriele politiek voor de natie”. Want hier wordt een industriele organisatie voorgesteld, door de belanghebbende ondernemers zelf gevormd, waaraan de Overheid haar machtsapparaat toevertrouwt. Er dreigt, hier een Staat in den Staat, waarbij het algemeen belang ernstig kan worden geschaad. Een geleide economie, die een voldoende toezicht van de Overheid mist, moet worden verworpen.

De juiste vorm en beteekenis der geleide economie is beter begrepen en verdedigd door andere vooraanstaande personen en instellingen. Er zijn vooral drie overwegingen, die in Engeland de ontwikkeling naar de geleide economie hebben bepaald.

1. Het bedrijfsleven in Engeland ontwikkelt zich meer en meer in de richting van organisatie en concern. Deze toenemende monopolievorming schiept het gevaar voor eerst, dat het bedrijfsleven zich veilig gaat gevoelen, verslapt en inefficiënt wordt, verder, dat het publiek door te hoge prijzen wordt uitgebuit, en ten slotte, dat de groote economische macht wordt misbruikt in de politieke sfeer.

Op grond van één en ander neemt de bekende Engelse industrieel Samuel Courtauld het volgende standpunt in:

„Government control has come to stay. With the growth and progressive combination of industry, until their boundaries are practically co-terminous with those of the nation, it is the duty of the Government to take power to control them, for no Government can tolerate the existence within its borders of an organised and completely independent power with a radius of action as wide as its own⁴⁾.”

De bekende Minister Herbert Morrison, die thans in

⁴⁾ „Government and Industry, their future relations”, London 1942, pag. 6.

het „Labour”-kabinet één der voornaamste plaatsen inneemt, heeft in de latere jaren in tal van speeches de noodzakelijkheid van controle van de gemeenschap op het bedrijfsleven verdedigd⁵⁾. De Engelsche kiezers spraken zich dan ook welbewust voor een geleide economie uit, toen zij bij de pas gehouden verkiezingen de „Labour”-candidaten aan zulk een overweldigend meerderheid hielpen. Intusschen kan men geenszins zeggen, dat de conservatieven de geleide economie veroordeelen, al heeft Churchill in de verkiezingscampagne veel met de vlag van „free enterprise” gezwaaid. Reeds in 1942 zeide bijv. de conservatieve „Minister of Production” Lyttelton:

„I am a business man, or rather I was a business man, and I suppose by definition I am a capitalist. But if anybody asked me whether there should be more socialism or more capitalism, more Government planning or more free enterprise, my answer is that there ought to be a great deal more of both. The essence of democracy should be a balance between the organising power of the State and the driving force of the individual⁶⁾.”

In een bekend Engelsch geschiedenisboek wordt een hoofdstuk gewijd aan den strijd eertijds tusschen den koning en de baronnen onder den titel: „De gevaren, die den koning bedreigen door overmachtige onderdanen”. Kennelijk heeft men in Engeland ook voor de overmachtige onderdanen van 1945 een open oog.

2. Een tweede overweging, die de ontwikkeling naar de geleide economie in Engeland heeft bepaald, is de mogelijkheid de conjunctuur meer te beheerschen, om massawerkloosheid te voorkomen. Er is in Engeland geen verschil van meening, dat een massawerkloosheid, als Engeland vóór den oorlog kende, niet meer zal worden verdragen.

Het komt mij voor, dat de oorzaak der geheele werkloosheid, die de conjunctuurschommelingen medebrengen, moet worden gezocht in het onregelmatig verloop in de productie van kapitaalgoederen. De ervaring leert, dat de uitbreiding van het productie-apparaat onregelmatig geschiedt. Wanneer gedurende een bepaalde periode nieuwe fabrieken zijn bijgebouwd, bestelde machines zijn ontvangen e.d., dan gaat de uitbreiding, die zich heeft voltrokken, niet in hetzelfde tempo voort. Er komt een tijdelijke stagnatie, die zich eerst in de verminderde vraag naar kapitaalgoederen openbaart, maar vervolgens haar deprimeerende werking in het economisch leven voortplant. De oorzaak van de stagnatie moet derhalve in eerste instantie worden gezocht in den economischen sector van de beleggingen en niet in dien van het verbruik. Het gaat er dus om een meer regelmatige kapitaalbelegging te verkrijgen en aldus ernstige conjunctuurschommelingen te voorkomen.

„Lever Brothers and Unilever Limited” heeft in Januari 1945 een rapport gepubliceerd, „The problem of unemployment”, waarin dit doel wordt nagestreefd door het inroepen van de medewerking der Overheid. Van belang is hierbij vooral, dat het Unileverrapport zeer de aandacht heeft getrokken en van allerlei kanten bijval heeft gevonden. De weg, die het rapport wil volgen, is niet die van directe, maar van de indirecte controle van het bedrijfsleven. De monetaire-, budgetaire- en uitgavenpolitiek zullen moeten wisselen met den stand der conjunctuur. Wanneer een „boom” dreigt, zal de rentestandaard moeten stijgen, de credietverleening moeten worden beperkt, belastingen moeten worden verhoogd en de uitgavenpolitiek der Regeering beperkt. Dreigt een depressie, dan zal het omgekeerde moeten gebeuren. Ik moge voor nadere gegevens naar den inhoud van dit rapport verwijzen. Het is voldoende te hebben vastgesteld, dat het streven naar een geleide economie in Engeland

⁵⁾ De toespraken van Morrison zijn gebundeld in „Prospect and policies”, University Press, Cambridge 1943 en „Looking Ahead”, Hodder and Stoughton, London 1943.

⁶⁾ „Industry after the War”, pag. 46.

heeft medegebracht het ernstig overwegen van praktische maatregelen om in de toekomst de conjunctuur beter te beheerschen en massawerkloosheid te voorkomen.

3. Tenslotte heeft ook de positie van Engeland in het internationale ruilverkeer den drang naar een geleide economie bevorderd.

De exportpositie van Engeland na den oorlog vervult iederen Engelschman met zorg. Daarvoor is ook reden. Een groot deel van den Engelschen invoer werd vroeger betaald met inkomsten van buitenlandsche beleggingen en uit scheepvaartdiensten. Evenwel zijn de Engelsche beleggingen in Amerika bijv. voor een groot deel geliquideerd gedurende de eerste jaren van den oorlog, toen de oorlogsbenoedigheden daar slechts met inachtneming van de „cash and carry“-formule konden worden gekocht. Ook de inkomsten uit de scheepvaart zullen terugloopen door het verlies aan Engelsche tonnage en de enorme uitbreiding der Amerikaansche koopvaardijvloot, die drie maal zoo groot is geworden en veel lading tot zich zal trekken. Voorts heeft Engeland nog groote bedragen oorlogsschuld aan verschillende Dominions te betalen. Weliswaar zal Engeland, wat zijn voedselvoorziening betreft, minder van het buitenland afhankelijk zijn dan vóór den oorlog, doordat de eigen landbouwproductie veel hooger zal blijven, maar daar staat tegenover, dat een politiek van „full employment“, die de vooroorlogse massawerkloosheid verbannt, een grooteren invoer en dus ook een grooteren uitvoer noodzakelijk zal maken. Verder is nog onzeker, welke politiek Amerika in de naaste toekomst in het internationale ruilverkeer zal volgen. De vrees, dat Amerika ernstige belemmeringen aan den Engelschen invoer in den weg zal leggen, bepaalt voornamelijk de aarzelande houding van Engeland ten opzichte van de resultaten van de monetaire conferentie te Bretton Woods. Ten slotte: zal Amerika niet te eeniger tijd de Engelsche betalingsbalans in meerdere moeilijkheden gaan brengen door op eenige compensatie van op „lend-lease“-voorwaarden geleverde goederen en diensten aan te dringen?

Het zijn deze omstandigheden, welke in Engeland de overtuiging hebben gebracht, dat het internationale ruilverkeer niet aan de vrije economie kan worden overgelaten. Duidelijk komt dit uit in een rapport van de grootste Engelsche werkgeversvereniging, „The Federation of British Industries“, dat in Februari 1944 werd uitgebracht⁷⁾. Eén van de conclusies luidt (pag. 24):

„Market forces cannot be relied on automatically to establish equilibrium in international trade. The choice is a return to the jungle law of unregulated competition or the adoption of conscious planning designed to raise world prosperity“.

Krachtens deze gedachte wordt niet alleen nationaal, maar ook internationaal, een geleide economie verlangd. De Federatie wenscht een Internationale Economische Raad, die het ruilverkeer tusschen de verschillende landen zal regelen. Al is het vooruitzicht op een dergelijke verstrekkende maatregel nog weinig gunstig, zoo toont het voorstel als zoodanig toch wel aan, dat de geleide economie in de gedachtenwereld der Engelsche werkgevers reeds diep wortel heeft geschoten.

Een vergelijking.

Uit het bovenstaande is wel gebleken, dat Amerika en Engeland zich gedurende den oorlog in tegenovergestelde richting hebben ontwikkeld. Amerika streeft naar vrije mededinging, met actie tegen monopolievorming, wil een bewegelijk economisch leven met risico en vermijdt zooveel mogelijk iedere inmenging der Overheid. Engeland daarentegen streeft naar beperking der concurrentie, staat welwillend tegenover monopolievorming, verkiest economische zekerheid boven bewegelijkheid en risico en acht

inmenging der Overheid noodzakelijk. Vanwaar dit merkwaardig verschil?

In Amerika maakt men zich nog wel eens al te gemakkelijk van deze vraag af. Het verschil wordt dan toegeschreven aan „vermoeidheid“ van Engeland ten gevolge van den oorlog of aan den „ouden dag“ van het reeds in het begin der vorige eeuw opgekomen Engelsche bedrijfsleven. Mij dunkt, er kunnen ter verklaring meer bevredigende oorzaken worden gevonden.

In Amerika wordt de vrijheid beschouwd als een heilige zaak. Bij de verdediging der economische vrijheid wordt dikwijls gezinspeeld op de beteekenis der nationale vrijheid, anderhalve eeuw geleden in den Onafhankelijkheidsoorlog verkregen. In Engeland wordt door zijn eeuwenoude onafhankelijkheid het verband tusschen economische en nationale vrijheid niet gelegd. Bovendien heeft het ideaal der economische vrijheid in Engeland een harde deuk gekregen door de gruwelijke sociale misstanden van het bedrijfsleven der 19e eeuw.

Een ander verschil betreft de positie der bevolking. In Amerika hebben de bewoners zelf, of wel hun ouders, in economische vrijheid een bestaan weten te veroveren. Een ieder, die hard wil werken en bekwaam is, heeft kans op een toppositie. Ook thans nog bijv. zijn meer dan 100 presidenten van Amerikaansche spoorwegen hun loopbaan in de allerlaagste rangen begonnen. Er is daarom in het jonge Amerika minder verschil en tegenstelling tusschen klassen en standen dan in Europa. Ik kreeg daarvan een typisch staaltje toen een taxichauffeur in Washington gedurende een rit plotseling even stopte bij een enorm huis, om mij mede te deelen, dat hier nu de rijkste man van Washington woonde. Dat zeide hij zonder eenigen afgunst van den klassenbestrijder, maar integendeel met groot respect voor den man die de levenskansen, welke Amerika den mensch biedt, zoo goed had weten te benutten. In Engeland liggen de verhoudingen geheel anders. Traditie speelt hier een belangrijke rol: Er is een scherpe scheiding tusschen klassen en standen, waardoor het leven den lager geplaatste veel minder kansen biedt dan Amerika.

Voorts speelt een rol het verschil in geographische verhoudingen. Amerika is nog in een proces van snelle ontwikkeling, waarbij nog groote uitbreidingsmogelijkheden openstaan. Er is nog veel land vrij, vele natuurlijke rijkdommen zijn nog onontgonnen, terwijl de levensstandaard op dit oogenblik reeds hoog is. Het is te verklaren, dat men onder die omstandigheden gaarne het bestaande systeem der vrije economie continueert. Engeland daarentegen is een klein eiland, dat aan alle kanten door de zee is afgebakend. Er is geen land meer vrij. De natuurlijke hulpbronnen zijn beperkt. Men is voor het dagelijksch levensonderhoud voor een groot deel op invoer van elders aangewezen.

Voor Engeland is de uitvoer dan ook een levenszaak. Voor Amerika is de uitvoer slechts van ondergeschikte beteekenis. De Amerikaansche industrie heeft zonder veel moeite een enorm afzetgebied gevonden op de binnenlandsche markt. Daarentegen voert de Engelsche industrie, meer op uitvoer aangewezen, een zeer moeilijken strijd om haar afzetgebied te handhaven. De vaste en groote afzet, die de Amerikaansche industrie op de binnenlandsche markt had, stelde haar, meer dan de Engelsche, in op mechanisatie en massaproducten. Het gevolg is geweest, dat de Amerikaansche industrie de Engelsche vooruit is. In de oorlogsjaren is Engeland daaraan herhaaldelijk herinnerd: Zoo bleek de Amerikaansche arbeider in de katoenindustrie ⁽¹⁾ tot 10 maal zooveel te produceeren als de arbeider in de Engelsche katoenindustrie.⁸⁾ Deze en andere gegevens hebben in Engeland grooten indruk gemaakt. Men is dan ook in beweging gekomen om den achterstand in te halen. Zoo

⁷⁾ „Tools for the next job“, gepubliceerd voor het „Tory Reform Committee“ door Europa Publications Limited, 39 Bedford Square, London 1945, pag. 15.

⁸⁾ Het adres is: 21 Tophill Street, London S.W. 1.

wordt, ook op instigatie van de Regeering, veel aandacht besteed aan research. Het wegvallen van onnodige restricties en het opvoeren van de productiviteit vormt het onderwerp van menige gedachtenwisseling. Maar dat alles wordt nagestreefd binnen het raam eener geleide economie en niet met de bedoeling tot de Amerikaanse vrije economie terug te keeren.

Mr. Dr. A. A. VAN RHIJN.

DE TOESTAND VAN ONZE FISCALE APPARATUUR *).

Tot en met 1943 is onze fiscale apparatuur, zoowel op personeel als op materieel gebied — gebouwen, brandstoffen, licht, machines, drukwerken — vrijwel intact gebleven. Tal van nieuwe wettelijke voorschriften hadden weliswaar een zekeren achterstand doen ontstaan in ons monetaire bemalingsmechanisme, doch onrustbarend was die achterstand niet. Na het midden van 1943 is dit allengs anders geworden: de achterstand werd wel onrustbarend voor hen, die begrepen wat na afloop van den oorlog in Europa van den belastingdienst zou worden geveerd, en ook voor hen, die waarde hechtten aan een rechtvaardige feitelijke verdeling van den belastingdruk. De ontwikkeling, die allengs intrad, moest aan verschillende oorzaken worden toegeschreven: maatregelen van de bezettende macht („Arbeitseinsatz“), brandstoffennoed, lichtgebrek, deplorabelen toestand van gebouwen, vernietiging van de groote fiscale kantoormachine-centrale te Arnhem tijdens de bekende Septembeergebeurtenissen in 1944, en, last but not least, de misvatting bij tal van ambtenaren en andere personen, die onvoldoende contact met Londen of met de regeeringsvertegenwoordigers hier te lande hadden, dat het saboteeren van de belastingheffing vaderlandsche plicht was. Voor dit laatste werden verscheidene argumenten aangevoerd („het geld gaat maar naar Duitschland“ of „waar de moffen prijs op stellen, zal wel altijd tegen het Nederlandsche belang zijn“), waarop ik hier en nu niet zal ingaan. Het eenige steekhoudende argument was, dat achterstand het wegvoeren van belastingpersoneel zou tegengaan. Maar ook in dit opzicht was overdrijving mogelijk, zooals overdrijving ook mogelijk was met betrekking tot den vermoedelijken duur van de bezetting. Te groot pessimisme op dit laatste punt is, naar het schijnt, oorzaak geweest van een te grooten ijver in het niet-ijverig zijn. Maar wat van dit alles ook zij, wij hadden bij het herwinnen van de vrijheid heel wat ingeboet aan vrijheid in het treffen van maatregelen van fiscalen aard. Er was achterstand, gebrek aan personeel, gebrek aan machines, gebrek aan papier en aan drukwerken, gebrek aan mogelijkheid om formulieren vlug te laten drukken, in tal van streken gebrek aan energie en kracht bij het sterk ondervoede personeel, gebrek aan kleding, schoeisel, fietsen en banden bij het personeel van den buitendienst en gebrek aan contact tusschen de onderdeelen van den belastingdienst en de hoofdleiding. De trapsgewijze totstandgekomen bevrijding bracht een overvloed aan plannen, die weliswaar in hoofdlijnen gelijk waren, doch in details afweken door gebrek aan contact tusschen Londen, Den Haag en Deventer. Dat dit tot tijdverlies bij het uitwerken van de plannen voerde, behoeft geen betoog. Ook de onoverzichtelijkheid van den toestand op het gebied van het geldende recht werkte tegen. Zij was o. a. het gevolg van het gebrekkige verkeer en het tekort aan Staatsbladen (papiernoed in Engeland!) en van het onverwachte verloop van de bevrijding. Tot overmaat van ramp kwamen onze gewapende macht en tal van nieuwe diensten belastingambtenaren aan hun eigenlijke taak onttrekken.

* Deze korte beschouwing heeft destijds, in ietwat anderen vorm, deel uitgemaakt van het artikel „Fiscale Mogelijkheden“, in E.-S.B. van 4 Juli jl. Met een nog belangrijker gedeelte moest het toch, wegens plaatsgebrek, door de Redactie geschrapt worden; ook na de schrapping bleef een artikel van 10½ kolom over.

Toch staat ons belastingapparaat voor een groote en uiterst belangrijke taak, afgezien nog van de grootscheepsche maatregelen van tijdelijken aard, welke algemeen verwacht worden.

Komen er maatregelen van deze soort, dan zal het noodzakelijk zijn, hervormingen in het samenstel van permanente belastingen slechts trapsgewijs en volgens een weloverwogen plan in te voeren, ook al wordt al het mogelijke gedaan, om ten spoedigste tot een behoorlijk bezetten, bezoldigden en geoutilleerden belastingdienst te komen.

Dr. B. SCHENDSTOK.

AANTEKENINGEN.

RUSLAND NA DEN OORLOG.

Aan een artikel uit de „Times“ van 17 September, over de na-oorlogse economie van Rusland, ontleenen wij het volgende:

President Kalinin heeft onlangs in een bespreking met legerautoriteiten gezegd, dat de oorlog slechts een episode was, en dat de vrede een normalen toestand was, die thans het werk zou beheerschen. Het Russische volk heeft zich in een vertrouwensvolle optimistische stemming naar de vredeseconomie gekeerd. De omstandigheden op velerlei gebied zijn moeilijk, doch er zijn teekenen, dat de uitgebreide hulpmiddelen van het land thans snel op vredes-taken worden gericht.

Veranderingen gedurende den oorlog.

Voordat men deze vredesdoelinden beziet, is het goed zich rekenschap te geven van de veranderingen gedurende den oorlog, die door de autoriteiten als volgt worden geclassificeerd: de vestiging van industrieën dichter bij de vindplaatsen van grondstoffen en de verplaatsing van de landbouwproductie naar dichter bij de consumptiecentra gelegen gebieden; het ter beschikking komen van millioenen nieuwe geschoolde arbeiders door een systeem van massale technische opleiding; experimenten met de samenwerking tusschen verschillende industriele bedrijven; de alom verspreide invoering van een „vloeiend“ systeem — ter vermijding van „bottlenecks“ — en nieuwe methoden van bouwen.

De industrialisatie van de Oeral en Siberië had reeds voor den oorlog groote vorderingen gemaakt, doch gedurende den oorlog is het vrachtvervoer op sommige van de voornaamste spoortrajecten, met meer dan 70 % vermeerderd. Het Magnitogorsk-complex levert tweemaal zooveel staal, als in 1939; het aantal arbeiders op collectieve bedrijven is in den oorlog slechts met 7 % verminderd, maar naar verhouding is het aantal vrouwen, dat in sommige streken op de boerderij werkzaam is, verduubeld. Eén op vier spoorwegbeambten was voor den oorlog een vrouw; thans is dit cijfer één op één. Daarenboven is in sterke mate de jeugd te hulp geroepen. Meer dan de helft van het spoorwegpersoneel heeft minder dan 3 dienstjaren.

Acht millioen nieuwe arbeiders hebben zich bij de vakbeweging gevoegd. Bij de vervulling van haar belofte om gedemobiliseerden werk te verschaffen, dat in overeenstemming is met hun voor-oorlogse positie, of met hun verdienste in het leger, beoogt de Regeering ook een belangrijk aantal van haar burgers weer naar hun huis of studie terug te brengen. De problemen zullen echter worden verlicht, doordat het vrijkomen uit den dienst geleidelijk geschiedt. De meeste mannen uit de 13 leeftijdsklassen, die thans worden gedemobiliseerd, zullen waarschijnlijk direct worden opgenomen door de zware industrie en het transportwezen. Details over de toeneming van de arbeidsproductiviteit zijn niet gemakkelijk te geven, maar het is buiten kijf, dat de breede toepassing van wedijver onder het socialistisch beginsel, de stimulans, die door de Stachonovbeweging aan de arbeiders is gegeven om zelf te denken

over methoden van spaarzame en rationeele voortbrenging en radicale technische verbeteringen eenige opmerkwenswaardige resultaten hebben opgeleverd. Zoo is de snelheid van het leggen van een spoorbaan tot het drievoudige verhoogd.

De na-oorlogs planning.

Een officieel artikel in „Gosplan” over planmatige economie legt den nadruk op de primaire beteekenis van het herstel der zware industrie en het transportwezen in het regeeringsplan. Het geheele apparaat voor de verbetering van den economischen toestand in de bevrijde gebieden hangt af van de snelheid, waarmee de zware industrie en het vervoer weer op toeren komen. De Regeering wil het totaal der railtransporten in 1947 weer op vooroorlogs peil hebben, hetgeen inhoudt, dat men zich zal concentreren op de voortbrenging van rollend materiaal. Automobielfabrieken worden uitgebreid in Moskou, Gorki en Jaroslavl, terwijl elders 3 nieuwe fabrieken in aanbouw zijn. Belangrijke vooruitgang is in de zware industrie bereikt, tengevolge van de inspanning der laatste twee jaren. Groote investeringen, die in 1943 plaatsvonden in de steenkool- en ijzerindustrie hebben een productieverhoging van 20 tot 30 % opgeleverd.

Stalino in het Donbekken, dat door de terugtrekkende Duitschers volkomen verwoest was, werkt op het oogenblik o.a. weer met 9 hoogovens en 15 walswerken. De ijzerertsproductie der geheele Sovjet-Unie in Augustus lag bijna de helft boven die van een jaar geleden. Het industriële apparaat van Stalingrad wordt met spoed opgebouwd. Er zijn nu meer arbeiders in Stalingrad dan voor den oorlog. Tractoren en Dieselmotoren, plaatijzer en bouw materiaal worden er geproduceerd. De huisvesting is daarbij het groote probleem. Slechts 1/6 van de woningen in Stalingrad is bewoonbaar. Het leven is er zwaar. Er is weinig water, weinig licht en geen stadsvervoer. Doch de menschen stroomden naar Stalingrad in de hoop burger van deze legendaire stad te mogen worden. De Regeering zet alle kracht achter de huisvestingsmaatregelen. Men neemt allerlei proeven. Sedert 1943 is er een gestage toevloed geweest van arbeiders naar de hout- en bouw materiaalverwerking. Plannen worden uitgewerkt voor honderden typen kleine woningen, terwijl een standaardhuis met twee en drie kamers; benevens afzonderlijke keuken, is ontworpen. Uit Minsk en van de oevers van de Dnjepr komen berichten, dat tienduizenden families reeds weer onder een behoorlijk dak zijn gebracht.

Ook aan de behoeften op korten termijn der consumenten wil de Regeering, volgens president Kalinin, tegemoet komen. Productiecoöperaties leveren een belangrijke bijdrage aan de toeneming van den stroom van consumptiegoederen naar de winkels; zij zullen, samen met plaatselijke ondernemingen, die worden gefinancierd uit plaatselijke en provinciale begrotingen, nog meer moeten doen, ten opzichte van de voortbrenging van kleding, meubelen en bouw materiaal. Niet alleen gedemobiliseerden; doch vooral veel oorlogsinvaliden hebben reeds in deze richting werk gevonden. Speciale aandacht wordt geschonken aan het beschikbaar stellen van vroolijker dessins voor textielstoffen, teneinde de monotonie, die door den oorlog was opgelegd, te verdrijven.

Groeiprocessen.

Er zijn teekenen, dat sterke krachten in het Russische leven aan het werk zijn. Zij komen tot uiting in de verbetering tegen de bureaucratie, die door de vakverenigingen wordt geëischt, in verband met den terugkeer der soldaten; in de vraag naar democratische methoden in het plaatselijke vakverenigingsbestuur, in de oproep van het blad der communistische jeugd om verantwoordelijke posities voor de jonge mannen en vrouwen, die de legers verlaten en in de veelvuldige aanvallen van de pers op de hartelooze bureaucratie en haar doofheid voor de stem van het volk.

Het is belangwekkend vast te stellen, dat deze prikken zoowel van de top als van onder komen — wellicht een teeken, dat de Sovjet-regeering tegenover deze krachten in beroering sympathiek staat.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In de afgelopen week waren de omzetten op de geldmarkt uiterst gering. De ter beschikking komende middelen werden zooveel mogelijk in jaarspapier belegd, dat door den Agent op ruime schaal werd afgegeven. Het creditsaldo van het Rijk bij De Nederlandsche Bank nam dan ook niet minder dan f 387 miljoen toe, waarmee het zeer hooge peil van f 1½ miljard werd bereikt. Uit den aard der zaak bleef de wensch om papier met korteren looptijd om te ruilen voor langer loopend schatkistpapier bestaan, aangezien de gelden van bedrijfsleven en publiek steeds ruimer naar banken en spaarbanken bleven toestroomden onder invloed van den naderenden datum der geldinlevering, terwijl deze gelden vermoedelijk ten deele vrij lang geblokkeerd zullen blijven. Het ligt bovendien voor de hand, dat de Agent de afgifte van schatkistpapier, althans de afgifte van papier op de gebruikelijke voorwaarden, op den datum van het blokkeren der banksaldi en het aan het oude geld ontnemen van het karakter van wettig betaalmiddel, zal staken.

Voor de kortere termijnen werden dan ook prijzen genoemd, welke ongeveer ¼ % boven de Agentsprijzen lagen; zoo noteerde driemaands papier 1⅓ %, zesmaands papier 1⅓/16 %, terwijl zelfs voor Juni-papier 2 % werd genoemd tegen een officieelen afgifteprijs van 1⅓/16 %.

De bankbiljettencirculatie nam, onder invloed van de aangekondigde geldsaneringsmaatregelen, met niet minder dan f 435 miljoen af, hetgeen ongeveer 1/5 van het uitstaande bedrag uitmaakte. Voor een zeer aanzienlijk gedeelte werden deze middelen in schatkistpapier belegd, maar de saldi van anderen, namen, wanneer geen rekening wordt gehouden met het onder deze post gebrachte geblokkeerde saldo uit hoofde van de ingeleverde biljetten van f 100.—, nog met f 72 miljoen toe. Zoowel de Schatkist als de geldmarktinstellingen beschikken dus over zeer ruime saldi bij de centrale bank.

Het wachten is thans op den invloed der deblokkeeringsmaatregelen.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnenl. wissels open marktpapier, beleeningen, voorschotten o/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeischn. schulden
24 Sept. '45	5.204.129	180.697	5.460.648	4.979.760
17 " '45	5.202.073	169.940	5.447.870	4.967.011
10 " '45	5.200.328	176.228	5.452.413	4.971.627
3 " '45	5.200.993	173.877	5.450.731	4.969.973
27 Aug. '45	5.201.042	163.639	5.444.042	4.963.363
20 " '45	5.201.263	163.781	5.444.405	4.963.748
13 " '45	5.201.385	188.961	5.475.708	4.995.073
6 " '45	5.201.602	409.624	5.696.597	5.215.427
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Banbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Banckassinatien en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkistpapier rechtstr. ondergebracht
24 Sept. '45	1.683.158	3.296.562	148.617	C. 1.329.892	—
17 " '45	2.118.035	2.848.780	148.747	C. 943.040	—
10 " '45	2.445.432	2.526.010	148.663	C. 626.273	—
3 " '45	2.532.429	2.437.399	148.594	C. 503.663	—
27 Aug. '45	2.573.489	2.389.752	148.513	C. 475.003	—
20 " '45	2.722.632	2.241.025	148.462	C. 414.663	—
13 " '45	2.858.039	2.136.944	148.437	C. 302.816	18.000
6 " '45	3.086.507	2.127.047	150.755	C. 360.133	239.000
6 Mei '40	1.158.613	1.255.174	10.230	C. 2.262	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandsche portefeuille, in onzen staat samengevat als „deviezen”

BERICHT VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL EN FABRIEKEN
VOOR ZUID-HOLLAND TE ROTTERDAM

In aansluiting op het bericht, dat de leden, ongeacht of deze als zoodanig zijn ingeschreven van:

- a. de ondervakgroep detailhandel in gouden en zilveren werken en juweelen,
- b. de vakgroep goud- en zilversmeden,
- c. de ondervakgroep detailhandel in tweedehands goederen,
- d. de vakgroep pelerijen,
- e. de ondervakgroep detailhandel in postzegels,
- f. de ondervakgroep detailhandel in antiquiteiten, zomede kunsthandelaren,

verplicht zijn tot het aanleggen van een register van alle transacties, welke binnen het kader van hun bedrijf worden verricht, kan worden medegedeeld, dat deze categorieën zijn uitgebreid met:

„g. de vakgroep bontwerkerij, de ondervakgroep detailhandel in dames- en meisjesbovenkleding en de ondervakgroep detailhandel in heeren- en jongensbovenkleding, een en ander voor zoover betreft den verkoop van bontwerken.”

Verder is vastgesteld, dat de verplichting tot het houden of doen houden van aanteekeningen niet geldt voor transacties, waarbij een bedrag van minder dan vijf en twintig gulden betrokken is.

Zooals bekend, moet wekelijks 's Maandags vóór 12 uur een afschrift van het hierboven bedoelde register worden ingediend, ten kantore der Kamer van Koophandel en Fabrieken.

**PUBLICATIES VAN HET NEDERLANDSCH
ECONOMISCH INSTITUUT.**

Muiswinkel, Dr. F. L. van, De verzamelende graanhandel in de V. S. van Amerika, Canada en Argentinië. (f 3,65, ledenprijs f 2,75).

Jol, Dr. G. Z., Ontwikkeling en organisatie der Nederlandsche brouwindustrie. (f 4,20, ledenprijs f 3,—).

Verhage, Dr. A. J., De handel in bloembollen. (f 3,15, ledenprijs f 2,25).

Treep, Dr. A., De betrekkingen tusschen banken en industrie in Frankrijk. (f 4,20, ledenprijs f 3,—).

Philips, Mej. Dr. Rosa, De invloed van de Braziliaansche koffieverdedigingspolitiek op de koffie-importen der hoofdconsumptielanden. (f 2,10, ledenprijs f 1,50).

Baars, Ir. A., en Dr. H. M. H. A. van der Valk, Seizoensbewegingen in het economisch leven van Nederland. (f 1,55, ledenprijs f 1,10).

Rhee, Dr. J. C. M. van, De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zwitserland. (f 3,65, ledenprijs f 2,75).

Reuchlin M. A., Henri, Werkverruiming en haar gevolgen voor volkshuishouding en overheidsfinanciën. (f 1,05, ledenprijs f 0,75).

Valk, Dr. H. M. H. A. van der, Economische politiek in België in de depressie. (f 1,05, ledenprijs f 0,75).

Valk, Dr. W. L., Conjunctuurdiagnose. (f 5,25, ledenprijs f 3,75).

Glasz, Ch., Hypotheekbanken en woningmarkt in Nederland. (f 1,55, ledenprijs f 1,10).

Bonebakker, Ir. J. W., De scheepsbouwnijverheid in Nederland. (f 1,55, ledenprijs f 1,10).

Weinreb, F., Statistische bepaling van de vraagcurve. Toepassing op de Nederlandsche vraag naar suiker. (f 3,15, ledenprijs f 2,25).

Wiel, Dr. E. van der, De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zweden. (f 2,60, ledenprijs f 1,85).

Dalmulder, Dr. J. J. J., On econometrics. (f 2,65 geb., f 1,55 ingen.; ledenprijs f 1,85, geb., f 1,10 ingen.).

Koopmans, Dr. T., Linear regression analysis of economic time series. (f 2,10, ledenprijs f 1,50).

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

HET
FINANCIEELE DAGBLAD

voorheen *Amsterdamsch Effectenblad en
Dagelijksche Beurscourant*

geeft voorlichting over de nieuwe maatregelen

- het bedrijfsleven
- effecten en coupons
- geld en deviezen
- uitlotingen
- belastingen etc.

Abonnement per kwart. f 9.—. N.Z. Voorburgwal 289, A'dam C. - Tel. 30545 - 36173 - 43598

VAN DIJK & Co.

EENDRACHTSWEG 11 — ROTTERDAM

Makelaars en Commissionnairs in Effecten
Effecten - Coupons - Vermogensbeheer

Telefoon 20845 — 21889 — 40631
Beurs Nis 6 — Telefoon 24178 — 24378

Bureau Hendriks en Monster
Adviseurs voor Bedrijfsorganisatie

stelt zich per 1 November beschikbaar voor het geven van bedrijfseconomische adviezen op het gebied van budgettering, kostprijsberekening en aansluitende bedrijfsverzichten, behandeling van prijzenkwesties; loon- en voorraadadministraties; planning e. d. Tevens belasten zij zich met het waarnemen van secretariaten en het geven van bedrijfsleiders- en bazencursussen. Tijdelijke adressen:

Drs J. A. HENDRIKS, Waalstraat 133, Amsterdam-Z.
Drs C. A. MONSTER, Langestraat 10, Hengelo-Ov.

**SCHRIFTELIJKE CURSUS
VOOR MODERNE
BEDRIJFSADMINISTRATIE**

Leidt op voor het examen moderne bedrijfsadministratie —
Behandelt o.a. administratieve; organisatie, de rekeningstelsels, voor- en nacalculatie, standaardkosten en budgetteering, loonstelsels en loonadministratie, bedrijfsstatistiek, toepassingen in verschillende bedrijven — *Biedt* uitstekend verzorgde lessen en beschrijvingen, uitvoerige en gedegen correctie van de uitgewerkte vraagstukken, alle gewenschte voorlichting op studiegebied — *Beschikt over* talrijke medewerkers uit de praktijk van het bedrijfsleven — *Verzorgt* behalve den hoofdcursus ook voorbereidende, aanvullende en repetitiecursussen.
Prospectus op aanvraag

SECRETARIAAT BEURSGEBOUW
KAMER 321 — ROTTERDAM

Vacatures

Het

MINISTERIE VAN FINANCIËN

vraagt voor spoedige indiensttreding, aanvankelijk in tijdelijke dienst.

a. Adjunct-Inspecteurs der Belastingen,
meester in de rechten, candidaat-notaris of doctorandus economie;

b. Adjunct-Accountants,
5-jarige H.B.S. (of Gymnasium) met M. O. boekhouden of candidaatsexamen economie met praktijkdiploma boekhouden.

Leeftijd bij voorkeur niet hoger dan 35 jaar. Bewijs politieke betrouwbaarheid wordt aangevraagd. Candidaten moeten bereid zijn eventueel deel te nemen aan een psychologisch onderzoek bij de Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek te Utrecht. Brieven met uitvoerige inlichtingen eigenhandig geschreven en voorzien van twee nieuwe scherpe foto's van voren en opzij, binnen twee weken te richten aan de Nederlandsche Stichting voor Psychotechniek, Wittevróuwenkade 6, Utrecht, met vermelding op het couvert: No. 4060a, resp. b.

Groote onderneming vraagt v. spoedige indiensttreding als
Adj.-Administrateur

een doct. of docs. in de econ. of iemand met een gelijkwaardige opleiding. Gegadigden moeten beschikken over een ruime praktische ervaring op administratief en bedrijfs-economisch gebied en in staat zijn leiding te geven aan een groot personeel. Leeftijd niet ouder dan 35 jaar. Goede vooruitzichten. Sollicitaties met portret, volledige levensloop en verlangd salaris, onder No. 239, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

Beschikbare krachten

Administrateur
(*Chef van de Administratie*)

wenscht van functie te veranderen. Is geschoold in moderne bedrijfsadministratie. Brieven onder No. 241, bureau van dit blad, postbus 42, Schiedam.

WAT WIL BRETTON WOODS?

Dit kunt U lezen in de brochure, welke binnenkort verschijnt bij

HENDRIK SIJTHOFF'S FINANCIËLE BLADEN

N.Z. VOORBURG WAL 287, A'DAM

Verzuimt U niet kennis te nemen van deze hoogst belangrijke plannen en bestel reeds thans Uw exemplaar bij bovenstaand adres. Prijs der brochure f1.—

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Maandstaat op 31 Augustus 1945.

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f 12.113.431,09	Kapitaal	f 40.000.000,—
Ned. Schatk. papier	„ 535.110.000,—	Reserve	„ 11.200.000,—
Ander Overheids-papier	„ 2.005.834,44	Bouwreserve	„ 1.500.000,—
Bankiers in Binnen- en Buitenl.	„ 18.559.395,19	Depositio's op termijn	„ 73.923.657,11
Eff. en Syndicat.	„ 914.655,42	Crediteuren	„ 475.081.453,99
Prol. en Voorsch. tegen Effecten	„ 6.706.641,75	Overl. saldi en and. rekeningen	„ 19.100.082,40
Debiteuren	„ 38.023.304,21	Res. v. verleende pensioenen	„ 1.224.740,31
Deelneming. (incl. Voorschotten)	„ 3.371.931,40		
Gebouwen	„ 4.000.000,—		f 622.029.933,81
Bel. reserve voor verleende pens.	„ 1.224.740,31		

f 622.029.933,81

kruisposten van kantoren De Twentsche Bank N.V. is thans weer opgenomen onder Overlopende Saldi en andere Rekeningen.

Alle cijfers zijn per 31 Aug. 1945, behalve die van het kant. Arnhem, welke per 30 Juni 1945 werden opgenomen. Het saldo

R. MEES & ZONEN

[A.o. 1720

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

Rotterdam, Amsterdam (Ass.), 's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen

Behandeling van alle **Bankzaken**
Bezorging van alle **Assurantiën**

. Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heeregracht 320 - A'dam

Beoordeeling en Beheer van vermogens, pensioen- en spaarfondsen, belegde reserves, effectenportefeuilles ten behoeve van ondernemingen, stichtingen, verenigingen, particulieren.

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispén;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

DE BANK

STELT HAAR UITGE-
BREIDE ORGANISA-
TIE EN ERVARING
VOLLEDIG TEN DIEN-
STE VAN CLIËNTEN

ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING

150 KANTOREN IN NEDERLAND

TABAK

VAN NELLE

KOFFIE
THEE

ROTTERDAM

EERSTE NEDERLANDSCHE

Verzekering Mij. op het Leven en tegen Invaliditeit N.V.

Gevestigd te 's-Gravenhage

ADMINISTRATIEKANTOOR DORDRECHT - BELLEVUESTRAAT 2, TELEFOON 5346

Personeels-Pensioenverzekering

verschafft directe fiscale besparing - afschrijving van toekomstige lasten - blijvende sociale voldoening

Vraagt U eens welgedocumenteerd advies aan ons
BUREAU VOOR COLLECTIEVE CONTRACTEN

AMSTERDAMSCH BANK N.V.

131 BIJKANTOREN EN ZITDAGEN
KAPITAAL f 55.010.000. RESERVES f 31.500.000

HAV BANK - SCHIEDAM

Levensverzekering en Lijfrente

HERSTEL EN VERNIEUWING
**NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ, N.V.**
Uw RAADSMAN en BANKIER

Ook in de jaren
1940-1945

„Koninklijke”
Nederl. Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

ADVIESBUREAU **SLUITER**

VOOR ADMINISTRATIE EN BEDRIJFSORGANISATIE

... kan U goede diensten bewijzen
bij den opbouw van de administra-
tieve organisatie van Uw bedrijf.
Singel 194 Amsterdam (C) Tel. 45912

GRAANFACTORY

EXPEDITIE

BEVRACHTING

OP- EN OVERSLAG

LADING-CONTROLE

BEMONSTERING

Peterson
HAVENBEDRIJF

ROTTERDAM

TELEF. 72872

POSTBUS 893

gispen

meubelen en gisolampen
culemborg
amsterdam
rotterdam

De Aanvullende Brandpolis

van

*De „Assumij” van 1896 N.V.
’s-Gravenhage*

UW TOEKOMST IS VEILIG met een polis van de

ALGEMEENE FRIESCHE
LEVENSVERZEKERING MIJ.

of de

GROOT-NOORDHOLLANDSCHE
VAN 1845

LEEUWARDEN (Burmaniahuis) AMSTERDAM (v. Brienenhuis)

Nederlandsch Indische Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

N.V. Louis Dobbelmann
Rotterdam

KOFFIE

THEE

Juist nu bieden de Watson machines, behorende tot het Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op efficiënte en snelle wijze dié administratieve voorlichting te geven, welke voor den wederopbouw van het Nederlandsche Bedrijfsleven noodzakelijk is. Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins deskundig advies omtrent de oplossing van Uw administratieve en organisatorische problemen voor te leggen.

Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn weer Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.
Frederiksplein 34, Amsterdam-C — Tel. nrs: 33406, 33656, 31856

N.V. Gebr. van Uden's
Scheepvaart- en Agentuur-Mij.

Shipowners - Brokers

Rotterdam — Amsterdam — Zaandam

Huygen & Wessel c.v.

**VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING**

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden